

СКАРБ ПІД ЗНАКОМ МАРІЇ

*Із книжкових зібрань бібліотеки імені академіка
М. О. Лавровського Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя*

ЗМІСТ

I. ВСТУП.....3

II. ЖИТТЄПИС СІМ'Ї ЛЕЦІУСІВ.....5

III. КНИЖКОВА КОЛЕКЦІЯ
МАРІЇ ЛЕЦІУС У ФОНДІ БІБЛІОТЕКИ
ІМ. АКАДЕМІКА М.О. ЛАВРОВСЬКОГО....8

Книги ХІХ- поч. ХХ ст.....10

Видання для дітей та юнацтва..... 18

Серійні видання25

IV. ПРОВЕНІЄНЦІЇ НА КНИГАХ З
КОЛЕКЦІЇ МАРІЇ ЛЕЦІУС.....31

ВСТУП

Сектор фондкових колекцій та рідкісної книги бібліотеки імені академіка М.О. Лавровського продовжує розкривати для читачів приватні книжкові зібрання з фонду рідкісних видань.

Кожна особова книжкова колекція, котра зберігається у секторі фонду – це безцінний скарб, що складає рідкісний фонд книгозбірні.

Та тільки про одне книжкове зібрання хочеться сказати словами із вірша:

*«Коли хочеш порадувать око,
Мимохідь зупинись і замри...»*

Це про єдину у нашому фонді «жіночу» особову книжкову колекцію, власницею якої була Марія Леціус, дружина директора інституту Й.А. Леціуса. Дана колекція має цікаву історичну долю, тож про неї далі.

МАРІЯ ЛЕЦІУС **(1865-1942)** **Maria Ida Henriette** **Lezius (Stelling)**

Постать Марії Леціус незвичайна: її життєвий шлях припав на два століття – XIX та XX. Тендітна гарна русява жінка у вишуканому вбранні – модній сукні з високим комірцем, мереживною вставкою попереду. Ретельно продуманий фасон гідно підкреслює стрункий стан. Відчувається, що Марія Петрівна мала добрий естетичний смак і вміла подати власні жіночі принади якнайкраще. Вона, як та елегантна квітка, здавалось, зібрала в себе все тепло сонця, всю його ніжність і ласку, і всю красу того, що було навколо неї. Такою її розгледів і запам'ятав провінційний Ніжин на початку XX ст.

ЖИТТЄПИС СІМ'Ї ЛЕЦІУСІВ

На жаль, збереглося мало документів, які б дали можливість виразно окреслити життєвий шлях Марії Петрівни.

Народилась у квітні 1865 р. у м. Гамбург (Німеччина). Її батько, Петер Ніколаус Стеллінг, займався торгівлею, помер у віці 54 років. Мати, Емма Катаріна Стеллінг, рано стала вдовою, з трьома дітьми на руках. Ще молодою дівчиною Марія виїхала з рідного дому для самостійного життя здобувати освіту в іншій країні (Тарту, Естонія), де проживали її родичі по матері. Доля звела її із старшим на п'ять років Йосифом Леціусом, котрий теж навчався в Естонії. Молоді люди взяли шлюб 16 березня 1886 року.

1913 року професора Й.А. Леціуса було призначено директором Історико-філологічного інституту князя Безбородька в Ніжині.

У вересні 1913 року сім'я Леціусів переїздить із Києва, де Йосиф Андрійович працював викладачем в університеті Св. Володимира до міста Ніжина.

Гор. Нѣжинъ. Гоголевская улица.

м. Ніжин до 1917 р.

ЖИТТЄПИС СІМ'Ї ЛЕЦІУСІВ

ЛЕЦІУС Йосиф-Ернест Андрійович (1860 – 1931) – педагог, професор класичної філології. Закінчив рос. філологічну семінарію при Ляйпцизькому університеті. 1885 – 1911 – працював професором класичної філології Університету св. Володимира у Києві.

- 1890 – 99 – голова Київського товариства класичної філології та педагогіки.
- 1911 – 13 – директор Естляндської дворянської гімназії (м. Ревель, нині Таллінн).
- 1913 – 14 – очолював Історико-філологічний інститут князя Безбородька у Ніжині, сприяв його облаштуванню, а саме порушував питання про необхідність збільшення фінансування, будівництва окремих приміщень для бібліотеки та гімназії, гімнастичного манежу, відновлення юридичного ліцею, упорядкування інститутського парку.

Йосиф-Ернест Андрійович Леціус очолював Історико-філологічний інститут у Ніжині всього один рік з вересня 1913 р. до вересня 1914 р., проте залишив помітний слід в історії Ніжинської вищої школи, передовсім спробою кардинально і всебічного оновлення діяльності інституту. Та навіть за такий короткий період роботи Й. Леціуса в Історико-філологічному інституті князя Безбородька виявив його непересічний талант адміністратора і господарника, педагога і просто інтелігентної людини для якої сумлінне виконання своїх обов’язків було найбільшим пріоритетом. Зі свідчень випускників інституту відомо про те, що подружжя Леціусів любили і поважали за простоту та людяність, адже вони переймалися турботами і клопотами студентів.

Та життєві реалії внесли корективи у плани. Німецьке походження Леціусів стало перешкодою у кар’єрі Йосифа Андрійовича.

ЖИТТЄПИС СІМ'Ї ЛЕЦІУСІВ

З початком війни з Німеччиною 1914 р. антинімецькі настрої у суспільстві досягли небаченого розмаху. Роздуті публікації, наклепи навколо директора Леціуса і його сім'ї викликали недовіру та підозри у владі різних рівнів.

Наказом від 10 грудня 1914 р. Леціуса звільнили з посади директора. Після звільнення з посади колишній директор разом із сім'єю деякий час проживав у Ніжині, а в грудні 1914 року на вимогу властей сім'я Леціусів покинула місто. Покидаючи поспіхом Ніжин, сім'я Леціусів залишила власне майно у будинку по вул. Дорогинській, де вони винаймали квартиру.

Останню звістку Леціуси подали про себе листовно із Самари, де просили залишені ними у квартирі речі (це могли бути скоріш за все і книги) передати економу інституту А. Тарасевичу. А той, у свою чергу, перенаправив їх згодом до інститутської бібліотеки. Але це тільки припущення. Як було насправді, знають тільки самі Леціуси.

На жаль, мало що відомо про останні роки життя подружжя. Відомо тільки про те, що у Самарі аби утримувати сім'ю, Йосиф Андрійович працював деякий час у приватному банку.

1918 року Леціуси виїхали до Німеччини, де професор працював у гімназіях Берліна та Галле.

Помер Йосип Леціус 1931 році. Марія Леціус пережила свого чоловіка на одинадцять років, а потім 1942 року сама відійшла у вічність.

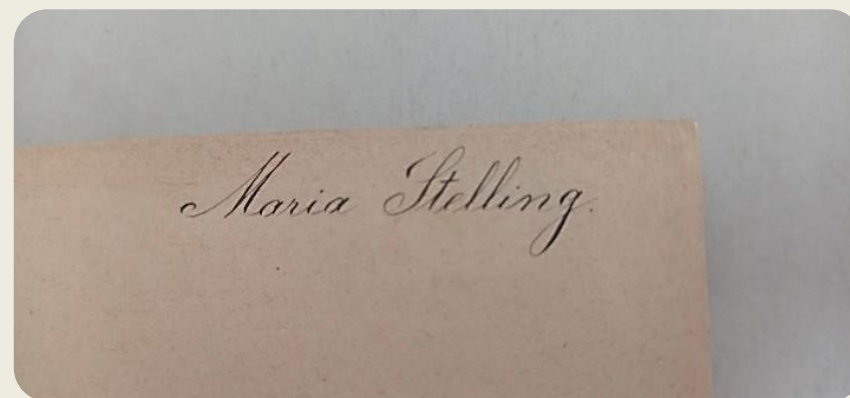
Через багато років після смерті подружжя саме в стінах Ніжинської книгозбірні розпочинається процес повернення імен Марії та Ернеста Леціусів та їх книжкової спадщини.

КНИЖКОВА КОЛЕКЦІЯ МАРІЇ ЛЕЦІУС

Достеменно невідомо, як книги Марії Леціус потрапили до Ніжинської книгозбірні. Навряд чи це був її особистий дар. Тож прийдемо до висновку, що духовні скарби кордонів не мають. Особова книжкова колекція, зібрана Марією Леціус у свій час у Німеччині нині збагачує духовний світ поціновувачів книг в Україні.

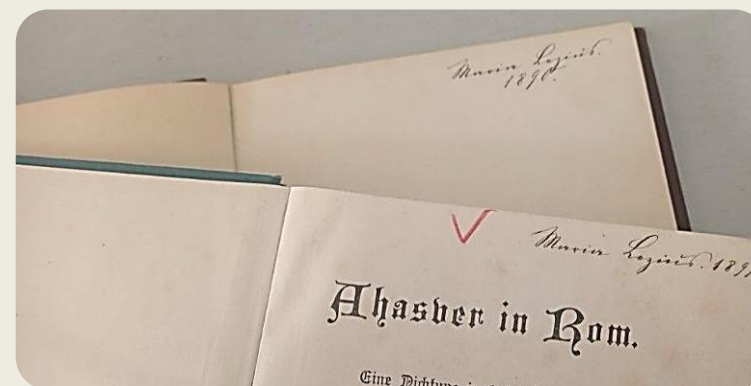
Книжкова колекція Марії Леціус є відображенням культурного та інтелектуального життя не тільки окремої особистості, але й суспільства загалом, що дозволяє розглянути їх як важливе джерело інформації для реконструкції історичної епохи, в яку вони були сформовані та функціонували.

Аби сформувати таке цікаве та цінне книжкове зібрання Марії довелось прикласти чимало зусиль і часу. Захоплення книгами розпочалось, коли вона була ще зовсім юною дівчиною. Адже на частині книг каліграфічним почерком стоїть її власноруч зроблений підпис «Maria Stelling» (Maria Ida Henrietta Stelling (з нім. повне ім'я Марії до заміжжя)).

Щодо зібрання Марії Петрівни, то ніякої інформації про дану колекцію раніше не було. Книги були включені у загальний фонд без документації їх походження.

Для виявлення примірників був здійснений поекземплярний перегляд загального фонду і атрибуція книг по власницьким записам.

КНИЖКОВА КОЛЕКЦІЯ МАРІЇ ЛЕЦІУС

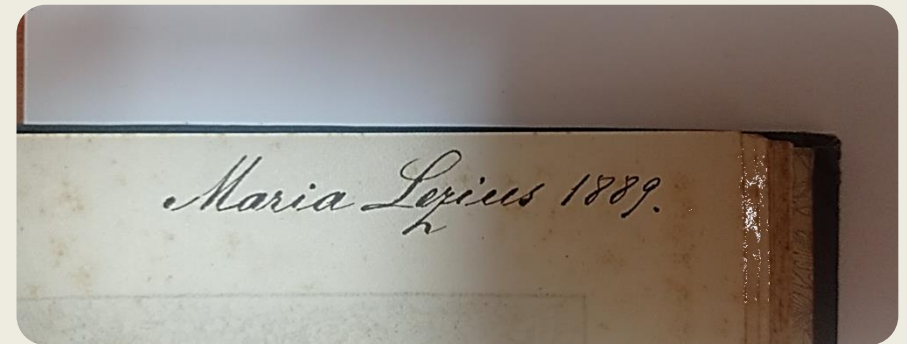
Це сімейна книжкова колекція середнього об'єму. Щодо обсягу зібрання, то на даний час із загального фонду виявлено 429 одиниць зберігання.

Мова видань: німецька, англійська, французька, італійська. Переважають в зібранні німецькомовні видання.

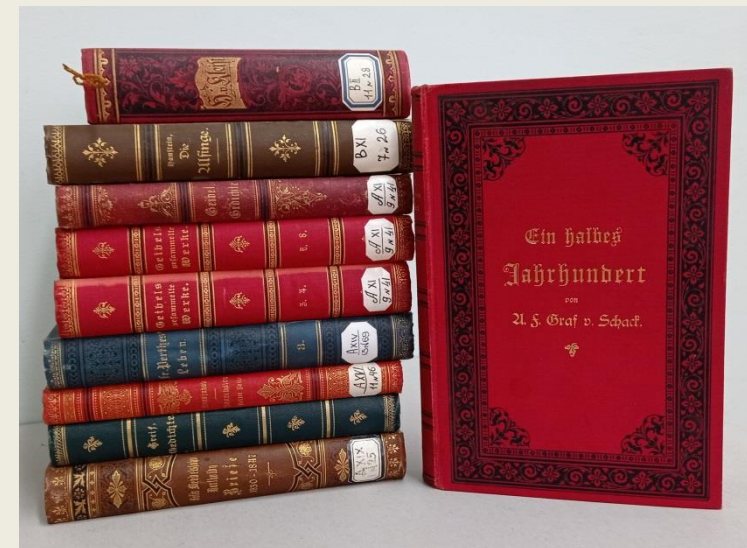
Хронологічні межі видань: 1839 – 1912 рр. Видання з книжкової колекції типові для свого часу, є взірцем поліграфічної майстерності, місце видання більшості видань – Німеччина. Сукупно вони дають уявлення про час побутування, книжкову моду та книжкову культуру певної доби. Зрозумілим є те, що колекція формувалась не випадково, а підбиралась за тематикою.

Тематика літератури, представлена в колекції, надзвичайно різнобарвна – від художньої до історичної, релігійної, з питань мистецтва та ведення домашнього господарства. Усі без виключення мають високий рівень друкарського оформлення та художнього оздоблення.

Книги охайні, без маргіналій на полях, на форзацах присутній лише книжковий знак власниці колекції та книжкові знаки книготорговців, що є джерелом інформації про шляхи розповсюдження книжкової продукції, а також про конкретних осіб, які зробили важливий внесок у книготорговельну справу.

Серед книг колекції трапляються справжні шедеври друкарського мистецтва. Тож приватне зібрання відображає особистість власниці, її знання, смаки, духовні потреби, шляхи формування та використання книг.

Дана віртуальна виставка не вичерпує усього багатства творів друку, що є у книжковому зібранні Марії Леціус.

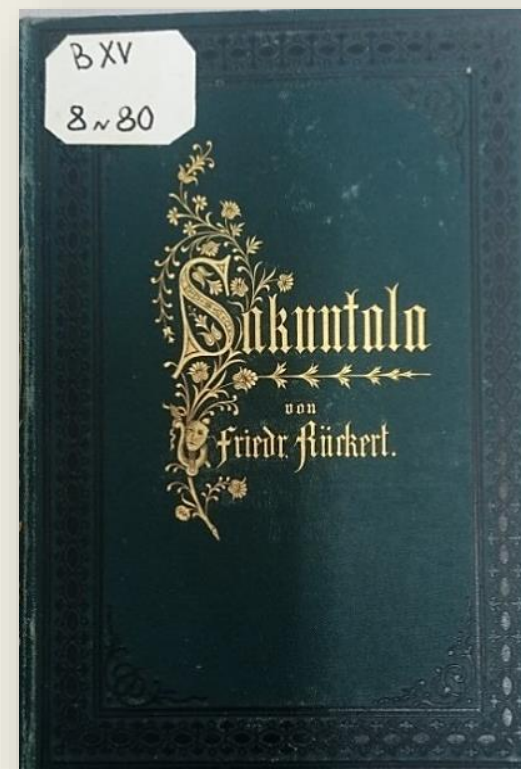
Найбільшу частину колекції складають літературно-художні видання. Художня література представлена творами класиків літератури та німецьких письменників-сучасників XIX – поч. XX ст.

Видання, що є у книжковому зібранні увійшли у списки бестселерів уже в рік свого першого виходу в Німеччині і принесли світову славу авторам.

В книжковому зібрані є праця одного з найвизначніших представників стародавньої індійської поезії і драматургії Калідасу та його найвідоміший твір “Шакунтала”, сюжет якого було запозичено з давньоіндійського епосу “Магабгарата”, написана у жанрі натаки («висока» драма). Сюжет п'єси складає кохання й одруження царя Душ'янті і простої дівчини Шакунтали, дочки німфи Менаки і мудреця Вішвамітри.

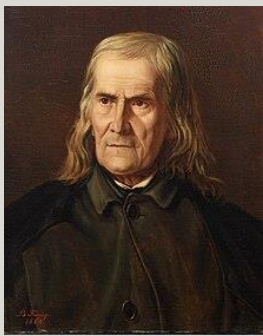

Kalidasa. Sakuntala : schauspiel / Kalidasa ; aus dem Sanskrit übersetzt von Friedrich Rückert. – Leipzig : Verlag von S. Hirzel, 1876. – 147 p.

Це – ексклюзивне подарункове видання у форматі 110 x 115мм, надруковане на якісному папері. Примірник повний. Палітурка: XIX ст., тверда, суцільнокрита зеленим коленкором, орнаментальний бордюр, чорне тиснення, орнаментальна композиція в центрі тисненням фольгою; корінець округлий, без бинтів, тиснення золотом: "Friedrich Rückert"; каптал з кольоровим окантуванням на кінцях; форзаци приклеїні, з щільного паперу, жовтого кольору; позолочений обріз книжкового блоку; шовкове лясе зеленого кольору.

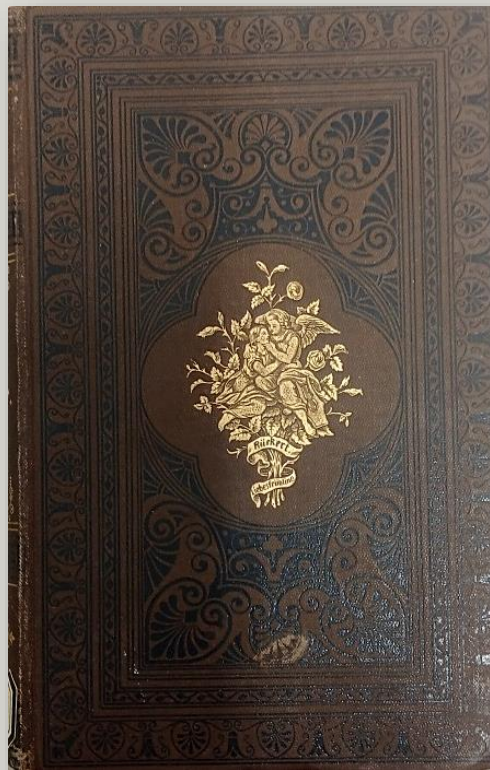
Дане подарункове видання видане невеликим накладом.

Фрідріх Рюкерт (нім. Friedrich Johann Michael Rückert 1788 – 1866) – німецький поет, перекладач, професор східних мов.

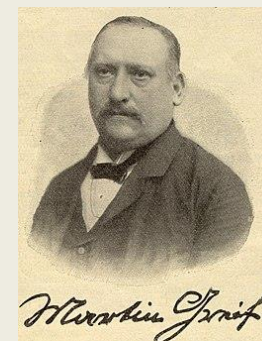
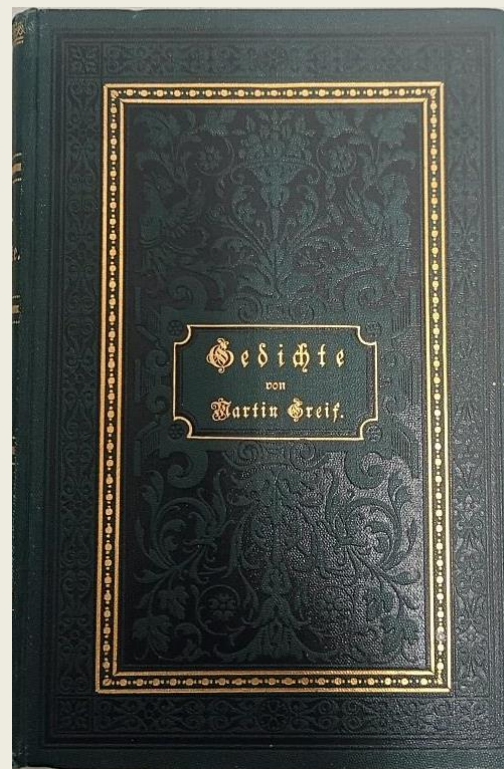
Подарункове видання.

Примірник повний. Авантитул. Палітурка: XIX ст., тверда, суцільнокрита коричневим коленкором, орнаментальний бордюр, чорне тиснення, рослинна орнаментальна композиція тисненням фольгою в центрі; корінець округлий, без бинтів, тиснення золотом: "Rückert, Gedichte."; каптал з кольоровим окантуванням на кінцях; форзаци приклеїні, з щільного паперу, коричневого кольору, рослинний орнамент; позолочений обріз книжкового блоку; шовкове лясе червоного кольору.

Поезія Фрідріха Рюкерта була потужним джерелом натхнення для композиторів. Серед композиторів, які поклали його вірші на музику – Франц Шуберт, Роберт і Клара Шуман, Йоганнес Брамс, Макс Регер, Йозеф Штраус, Пауль Хіндеміт, Бела Барток, Альбан Берг та ін.

Rückert F. Gedichte von Friedrich Rückert : auswahl des Verfassers : mit Zugaben / F. Rückert. – Einundzwanzigste auflage. – Frankfurt am Main : J.D. Sauerländers Verlag, 1884. – 636 p.

Мартін Грайф (Martin Greif 1839 – 1911) – німецький автор віршів і драм, які ставилися в Бургтеатрі у Відні та Баварському придворному театрі в Мюнхені.

Тексти Мартіна Грайфа надихнули композиторів Албана Берга, Макса Регера, Ерні Шорлеммера і Полін Фолькштайн та інших.

Подарункове видання. Примірник повний. Палітурка: XIX ст., тверда, суцільнокрита зеленим коленкором, орнаментальний бордюр, чорне та золоте тиснення, рослинна орнаментальна композиція чорним та золотим тисненням в центрі; корінець округлий, без бинтів, тиснення золотом: "Greif, Gedichte"; каптал з кольоровим окантуванням на кінцях; форзаци суцільні, приклеїні, паперові, рослинний орнамент з позолотою; позолочений обріз книжкового блоку; шовкове лясе червоного кольору.

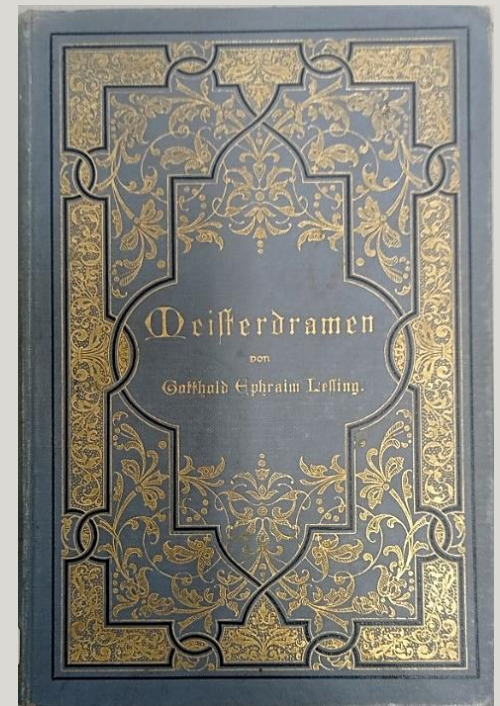
Greif M. Gedichte / Martin Greif. – Fünfte auflage. – Stuttgart : Verlag der J.G. Cotta'schen Buchhandlung, 1889. – XX, 431 p.

Готгольд Ефраїм Лессінг (нім. Gotthold Ephraim Lessing, 1729 – 1781) – німецький драматург, теоретик мистецтва і літературний критик-просвітитель.

Основоположник німецької класичної літератури. Писав байки в прозі, драматичні та критичні твори.

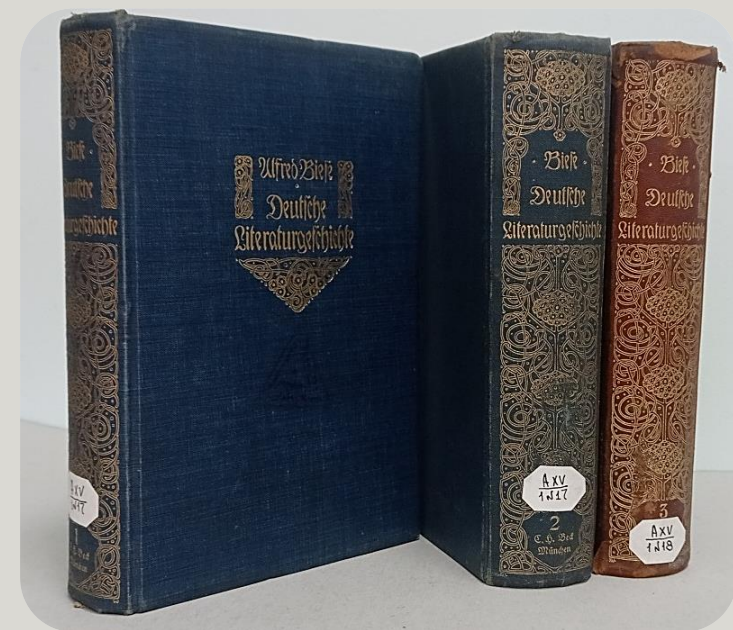
Lessing G. E. Meisterdramen / Gotthold Ephraim Lessing. – Halle : Druck und Verlag von Otto Hendel, a/s. – 69, 80, 122 p. : портр.

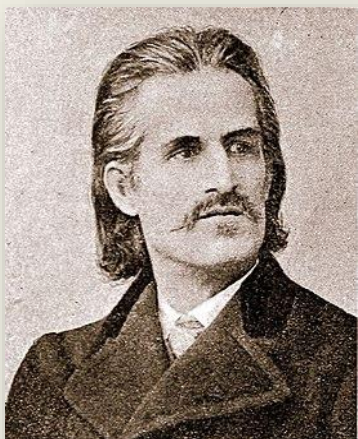
Альфред Бізе (нім. Alfred Biese, 1856 – 1930) – німецький історик літератури.

«Історія німецької літератури» в 3 томах досягла накладу понад 100 000 на момент смерті автора.

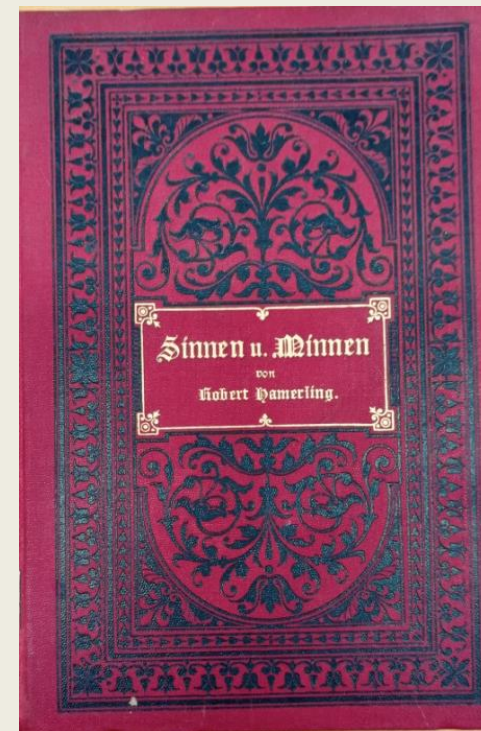
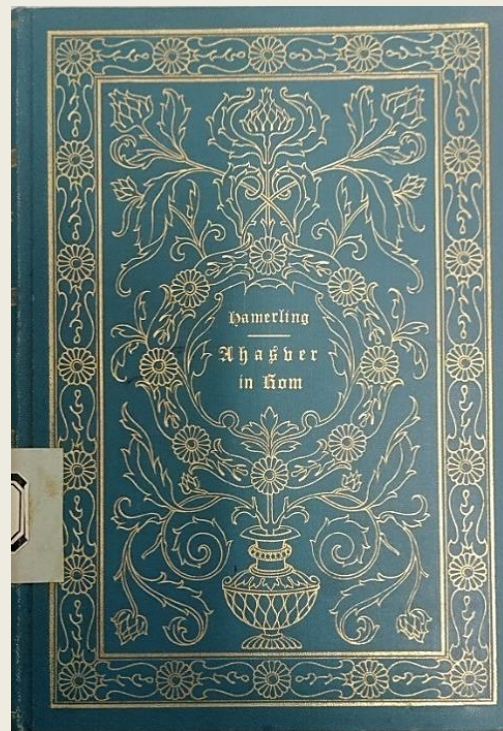
Biese A. Deutsche Literaturgeschichte / Alfred Biese. – München : C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1907 - 1911.
Erster Band : Von den Anfängen bis Herder. – 1907. – 640 p. : портр.
Zweiter Band : Von Goethe bis Mörike : mit 50 Bildnissen. – 1909. – 693 p. : портр.
Dritter Band : Von Hebbel bis zur Gegenwart : mit 50 Bildnissen. – Erste bis dritte Auflage. – 1911. – 675 p. : портр.

Представлені видання – це відомі твори Роберта Гамерлінга.

Роберт Гамерлінг (нім. *Robert Hamerling* 1830 – 1889) – австро-німецький поет і драматург. Походив із селянської родини, справжнє ім'я Руперт Гаммерлінг. Писав вірші, поеми, романи, драми, сатири.

Гамерлінг був одним із найвидатніших поетів сучасної австрійської школи. Його творчість – постійна боротьба між песимізмом та життєрадісністю, його уява була багатою, а його вірші сповнені життя та кольорів. У 1859 році був опублікований короткий виклад його поезії під назвою «Sinnen und Minnen». 1866 році «Агасвер у Римі» один із головних та найуспішніших творів Гамерлінга.

Hamerling R. Ahasver in Rom : eine Dichtung in sechs Gesängen : mit einem Epilog an die Kritiker / Robert Hamerling. – Vierundzwanzigste Auflage. – Hamburg : Verlagsanstalt und Druckerei A.-G. (vorm. J.F. Richter), 1867. – 279 p.

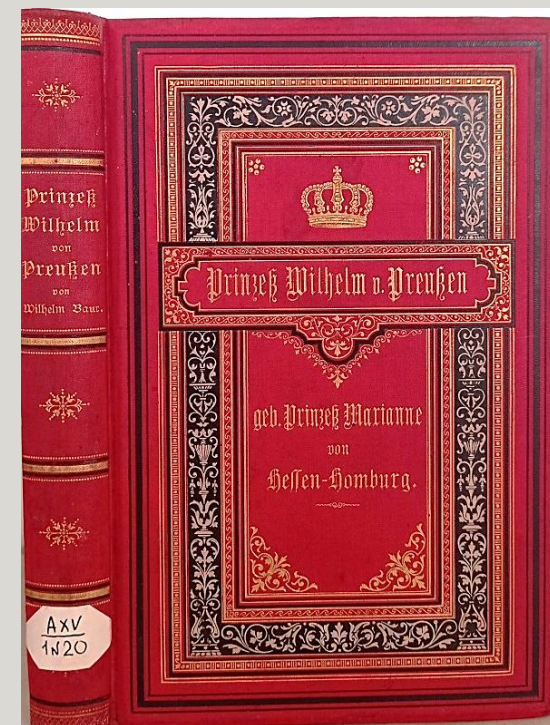
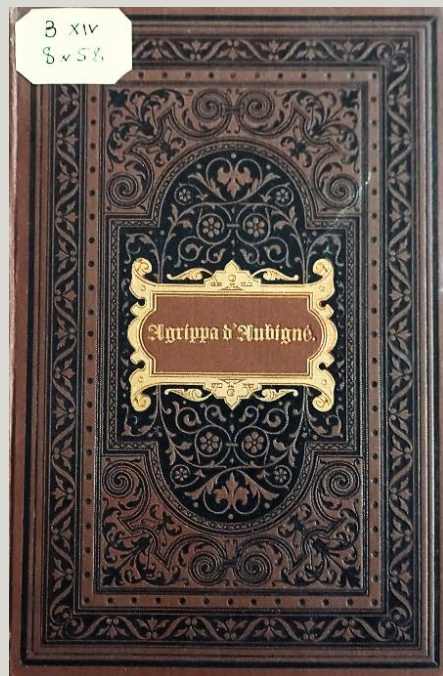
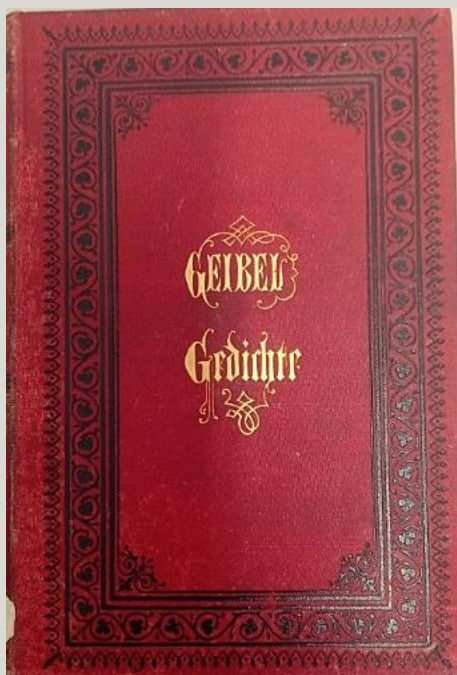
Hamerling R. Sinnen und Minnen : ein Jugendleben in Liedern / Robert Hamerling. – Siebente, verbesserte auflage. – Hamburg : Druck und Verlag von J.F. Richter, a/s. – XIII, 352 p.

Франц Емануель Август Гейбель (нім. Franz Emanuel August Geibel, 1815 – 1884) – німецький поет, драматург і перекладач.

Фрідріх Вільгельм Баур (нім. Wilhelm Baur, 1826 – 1897) – протестантський теолог та популярний письменник.

Праця «Prinzess Wilhelm von Preussen, geborene Prinzess Marianne» розповідає про життя принцеси Маріанни Гессен-Гомбурзької, яка відіграла важливу роль в історії Пруссії як дружина принца Вільгельма Пруського. Цей твір, заснований на її щоденниках і листах, дає уявлення про життя члена німецького дворянства в 19 столітті.

Арнольд фон Саліс-Хеглер (нім. Arnold von Salis-Hägler, 1847 – 1923) – доктор теології, поет, драматург, історик та мистецтвознавець.

Baur W. Prinzess Wilhelm von Preussen, geborene Prinzess Marianne : ein Lebensbild aus den Tagebüchern und Briefen der Prinzessin / Wilhelm Baur. – Zweite, vermehrte und verbesserte Auflage. – Hamburg : Agentur des Rauhen Hanes, 1889. – IX, 390 p.

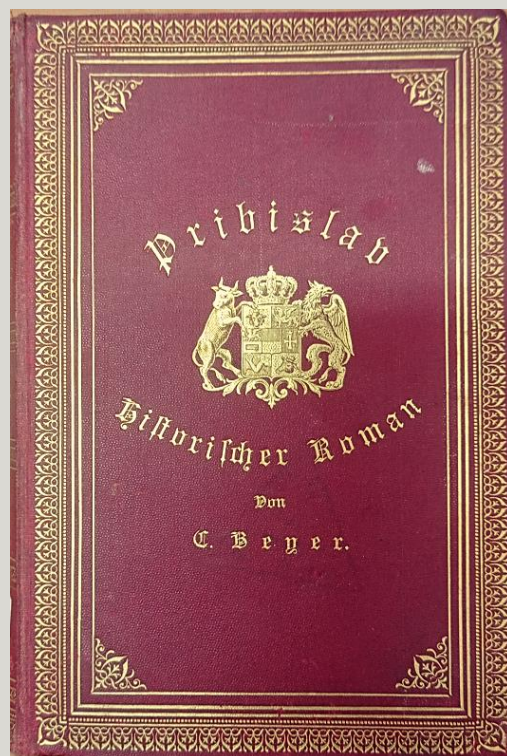
Geibel F. E. A. Gedichte von Emanuel Geibel / F. E.A. Geibel. – Dreiundachtzigste Auflage – Stuttgart : Verlag der J.G. Cotta'schen Buchhandlung, 1877. – Erste Periode. – XIV, 328 p.

Salis A. Agrippa d'Aubigne : eine Hugenottengestalt / Arnold von Salis. – Heidelberg : Carl Winter's Universitätsbuchhandlung, 1885. – 128 p. : портр.

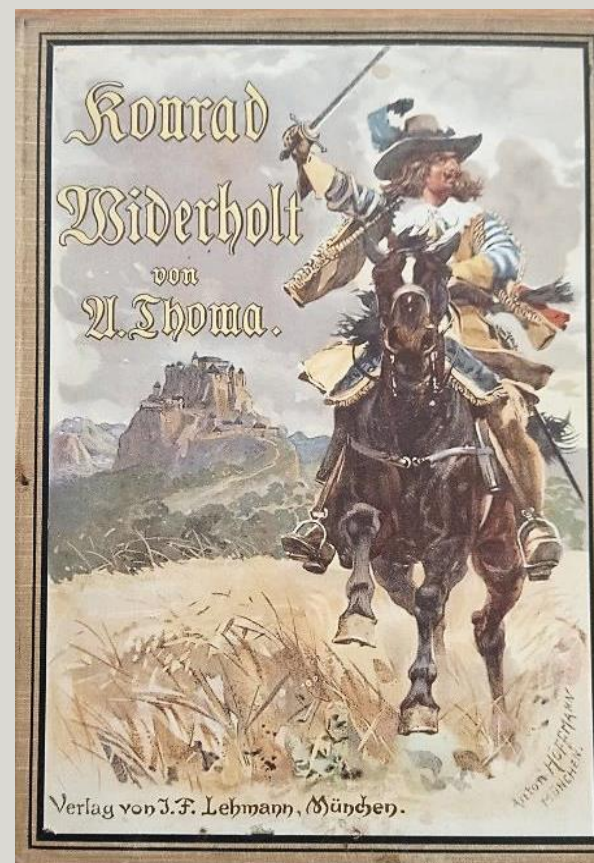

Карл Август Фрідріх Альбрехт Бейєр (нім. Carl August Friedrich Albrecht Beyer, 1847 – 1923) – німецький пастор, письменник та історик.

Історичний роман «Прибіслав» з 1888 по 1932 рр. був перевиданий 8 разів.

Представлена книга – це історичний роман про відомого німецького полководця Конрада Відергольта. Автор твору – відомий німецький педагог та письменник **Альбрехт Тома** (нім. Albrecht Thoma, 1844 – 1915).

Beyer C. Pribislav : historischer roman aus der zeit der letzten Freiheitskämpfe der Mecklenburgischen Wenden / C. Beyer. – Leipzig : Verlag von Georg Böhme Nachf. (E. Ungleich), 1888. – 364 p. : il.

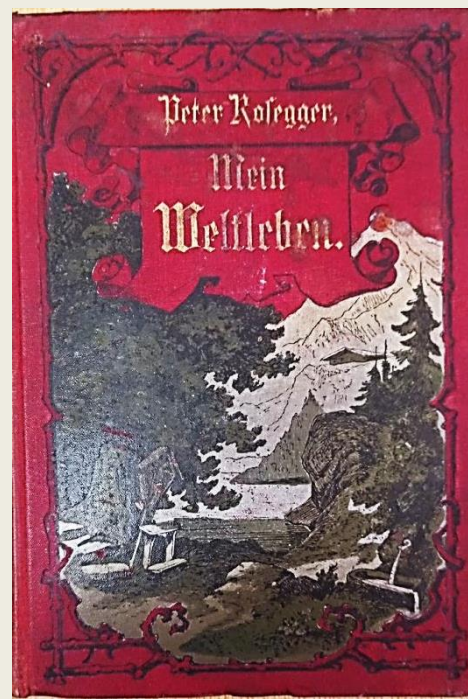
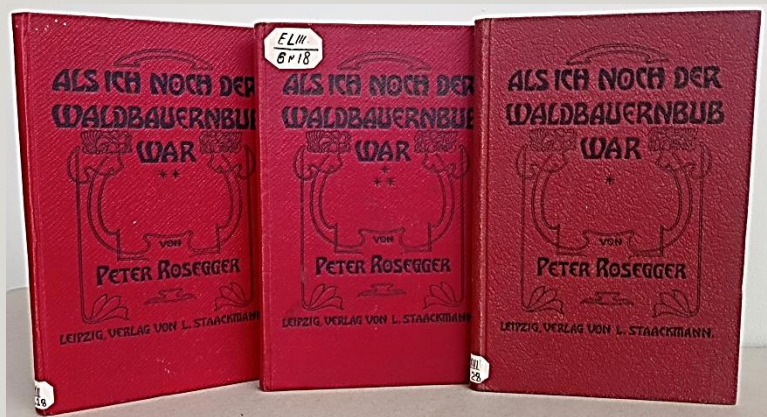
Thoma A. Konrad Widerholt, der Kommandant von Hohentwiel : mit 8 Abbildungen nach Originalzeichnungen von Maler Anton Hoffmann, 2 Karten und 1 Porträt nach Kupfern von Merian / Albrecht Thoma. – München : J.F. Lehmanns Verlag, a/s. – 274 p. : il.

Пітер Розегер (нім. Peter Rosegger, 1843 – 1918) – австрійський письменник, поет. Один з популярних письменників свого часу. У 1871 році опублікував свої перші оповідання «Штирійські історії». В 1902 році автобіографічні оповідання «Als ich noch der Waldbauernbub war» («Коли я був ще сином лісника»).

Це серія цікавих історій і описів де Пітер Розегер пише про незіпсоване життя хлопчика в оточенні природи.

На початку 1900-х Розегер став визнаним національним поетом. У 1903 році його обрали почесним доктором Гейдельберзького університету, цей приклад наслідували університети Відня і Граца. Розегер був нагороджений медалями як Австрії, так і Німеччини, а в 1913 був одним з найімовірніших претендентів на Нобелівську премію. З 1951 року у Граці вручається літературна Премія імені Розегера. На честь Розегера випущено дві поштові марки Німеччини 1943, поштові марки Австрії 1968, 1993 і 2018 року.

Rosegger P. Als ich noch der Waldbauernbub war / P. Rosegger. – Leipzig : Verlag von L. Staackmann, 1906. – 119 p.

Rosegger P. Als ich noch der Waldbauernbub war / P. Rosegger. – Leipzig : Verlag von L. Staackmann, 1909. – 123 p.

Rosegger P. Als ich noch der Waldbauernbub war : für die Jugend ausgewählt aus den Schriften Roseggers vom Hamburger Jugendschriftenausschuss / P. Rosegger. – Leipzig : Verlag von L. Staackmann, 1910. – 115 p.

Rosegger P. Die Schriften des Waldschulmeisters / P.K. Rosegger. – Zwanzigste Auflage. – Wien ; Pest ; Leipzig : A. Hartleben's Verlag, 1897. – 336 p.

Rosegger P. Mein Weltleben oder wie es dem Waldbauernbuben bei den Stadtleuten erging / P. Rosegger. – Leipzig : Verlag von L. Staackmann, 1898. – 456 p.

В книжковій колекції є книги по кулінарії кінця XIX – поч. XX ст. Зокрема, таких відомих на той час авторів: Гейл Гедвіг (1853 – 1934), німецька бізнес-леді та письменниця, Ловіка фон Прьоппер (Людвіка фон Прьоппер, 1810 – 1898), автор німецьких кулінарних книг, Анна Фінк, Марі Шандрі та ін.

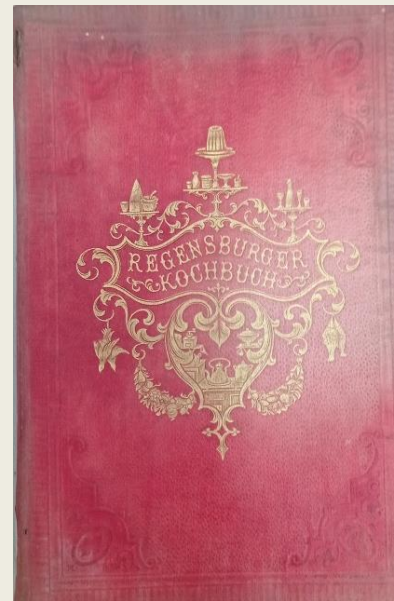
Подарункове видання.

Анна Фінк (нім. Anna Fink)
«Віденська кулінарна книга», 1894 р. Нова ілюстрована віденська кулінарна книга для кожного дому. Містить страви вишуканої кухні в повному обсязі, угорських, італійських, французьких та англійських національних страв.

Базується на оригінальних рецептах, перевірених багатьма жінками та професійними кухарями у легкій для розуміння формі, завжди враховуючи переваги економії. З 74 пояснювальними ілюстраціями. Книга розрахована для початківців і практичних кулінарів.

Fink A. Die Küche des Mittelstandes : neues illustriertes Wiener Kochbuch für jeden Haushalt ; ein österreichisches Universal-Muster-Kochbuch mit erprobten Original Rezepten / Anna Fink. – Wien : Verlag von Moritz Stern, 1894. – XXIV, 360, 216 p. : il.

Schandri M. Regensburger Kochbuch : 1110 Original-Kochrezepte auf Grund vierzigjähriger Erfahrung zundchst für die bürgerliche Küche / M. Schandri. – Achtzehnte Auflage. Wohlseile Ausgabe. – Regensburg : Verlag von Alfred Coppenrath, 1886. – 497 p.

Марі Шандрі (нім. Margaretha Schandri (Marie Schandri) 1800 – 1868).
Була найвідомішим шеф-кухарем корчми «Zum Goldenen Kreuz» та авторкою дуже популярної кулінарної книги «Regensburger Kochbuch». «Регенсбурзька кулінарна книга» – це класична кулінарна книга, яка з 1867 року вийшла майже в 100 виданнях. «Регенсбурзька кулінарна книга» – це зображення не стільки традиційної баварської кухні, скільки добірка традиційних страв, які популярні та випробувані в Баварії, а також містить інформацію про кухню та харчування.

Кулінарна книга постійно вдосконалювалася новими розділами в наступні десятиліття та отримала характерну для 20 століття червону обкладинку. Починаючи з 97-го видання, кулінарна книга була знову переглянута та продовжена як «Нова Регенсбурзька кулінарна книга». 99-е видання було опубліковано в 2013 році під редакцією М. Вальтрауд Рьоснер і М. Ютті Ульріх.

ВИДАННЯ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА

У подружжя було шестеро дітей. Тому в книжковій колекції є видання для дітей. Завдяки власницьким записам на книгах (провенієнціям), стало відомо, що батьки дарували книги своїм дітям, прививали змалечку любов до читання. Третина книг у колекції – це книги для дітей.

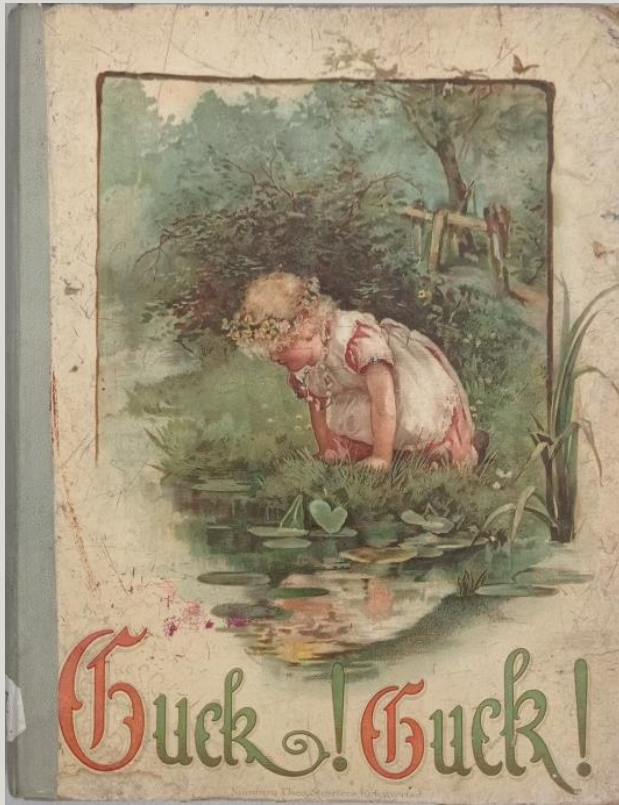
За віковими особливостями це література для молодшого, середнього шкільного віку та юнацтва. За цільовим призначенням ці видання можна поділити на навчальні, науково-популярні та літературно-художні.

Серед популярних письменників-сучасників XIX – поч. XX ст., які видавали дитячі книги, в книжковому зібранні можна виділити такі яскраві імена: Отто Ернст Шмідт, Агнес Саппер, Тоні Шумахер, Клементіна Гельм, Давид Фрідріх Вайнланд та ін.

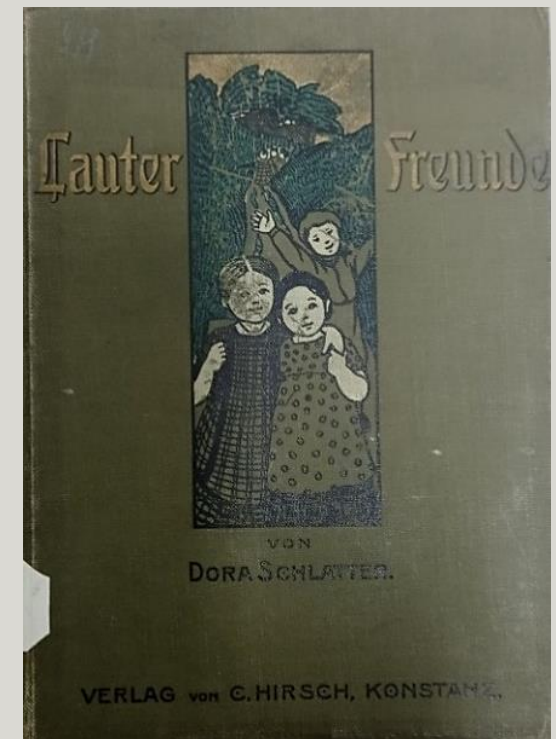
ВИДАННЯ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА

Серія видань для дітей «Подивіться! Подивіться!». Скарбниця оповідань для малюків. Під редакцією Хелен Біндер.

Хелен Біндер (нім. H. Binder 1855 – 1915) – німецька вчителька та письменниця. Авторка численних книг для шкіл і молоді.

Дора Шлаттер (нім. Dora Schlatter, 1855 – 1915) – швейцарська педагогиня та письменниця. Шлаттер, в основному, публікувала вірші, оповідання для дітей та молоді та книги порад для жінок. Усі видання були широко відомими та популярними.

Guck! Guck! : Ein Bilderschatz für unsere Kleinen / H. Binder. – Zweite Auflage. – Nürnberg : Theodor Stroefer's Kunstverlag, [1912]. – 88 p. : il.

Schlatter D. Lauter Freunde : erzählungen für kleine Leser / D. Schlatter ; ill.: H. Scherrer, O. Burckhardt, E. Bernet-Studer. – Konstanz : Verlag von Carl Hirsch, [1900]. – 166 p. : il.

ВИДАННЯ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА

Отто Ернст Шмідт (нім. *Otto Ernst Schmidt*, 1862 – 1926) – німецький драматург і прозаїк. Друкувався під псевдонімом Отто Ернст. Автор драм, віршів і маленьких гумористичних оповідань та фейлетонів, що мали великий успіх.

Еліза Авердік (Elise Averdieck, 1808 – 1907) – німецька громадська діячка, дияконеса та письменниця. Першу половину життя була вчителем, письменницею, медсестрою; лише в другій половині життя вона стала дияконесою та очолила невелику громаду жінок-однодумців.

Averdieck E. Tante auf Reisen oder Kinderleben : fortsetzung von Lottchen und ihre Kinder. Vierter Theil / E. Averdieck. – Leipzig : Kittler (Oskar Birch), 1888. – 160 p. : il.

Ernst O. Vom geruhigen Leben : humoristische Plaudereien über gross und kleine Kinder / Otto Ernst ; buchschnuck von Max Dasio. – Leipzig : Verlag von L. Staackmann, 1906. – 175 p.

ВИДАННЯ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА

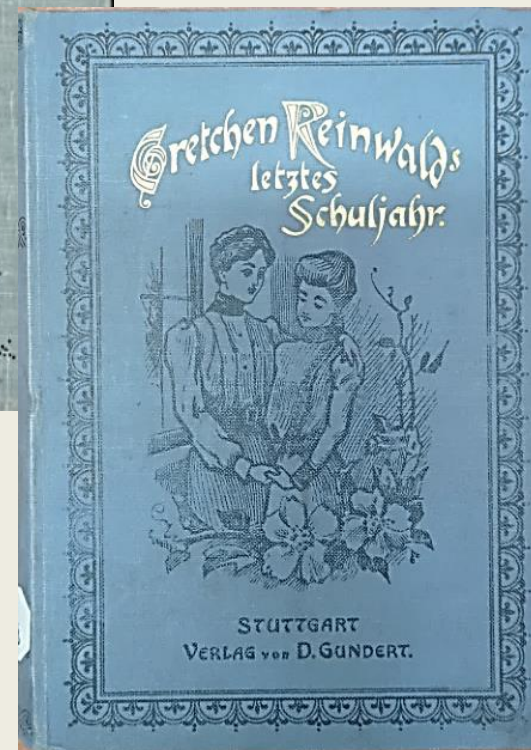

В книжковому зібранні Марії Леціус зібрані популярні та найвідоміші твори для дітей того періоду.

Агнес Сapper (Agnes Sapper, 1852 – 1929) – одна з найуспішніших і найбільш читаних авторів німецькомовних дитячих книжок початку 20 століття. Її найвідомішим і найбільшим успіхом є роман «Родина Пфефлінгів», опублікований у 1907 році, розійшовся тиражем близько 900 000 примірників (до нового видання в 2002 році).

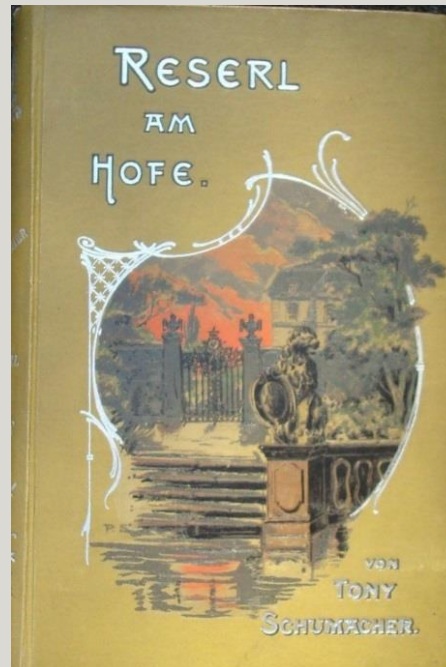
Sapper A. Gretchen Reinwald's letztes Schuljahr : eine Erzählung für Mädchen von 13-16 Jahren / Agnes Sapper. – Stuttgart : Verlag von D. Gundert, [1901]. – 272 p. : цв. ил.

Sapper A. Die Familie Pfäffling : eine deutsche Wintergeschichte / Agnes Sapper. – Stuttgart : Verlag von D. Gundert, 1912. – 286 p.

ВИДАННЯ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА

Серед дитячих письменників з книжкової колекції слід відзначити праці **Тоні Шумахера** (нім. Tony Schumacher, 1848 – 1931). Один із найвідоміших німецьких авторів дитячих книжок XIX - початку XX століть. Автор близько 60 книг, з яких 8 автобіографічних.

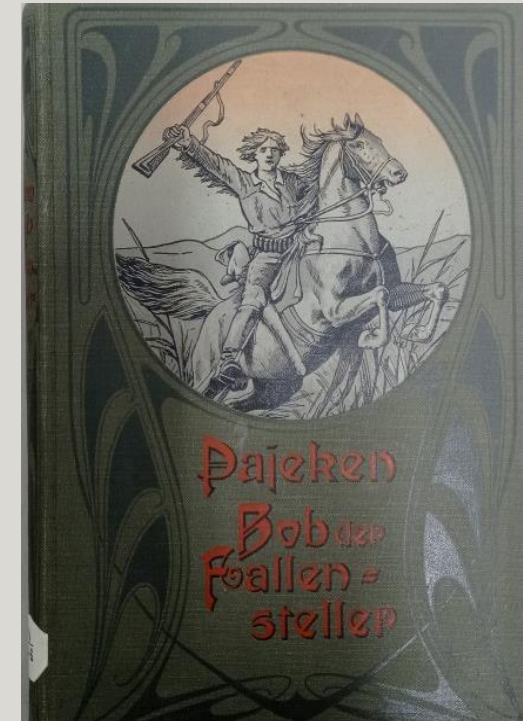
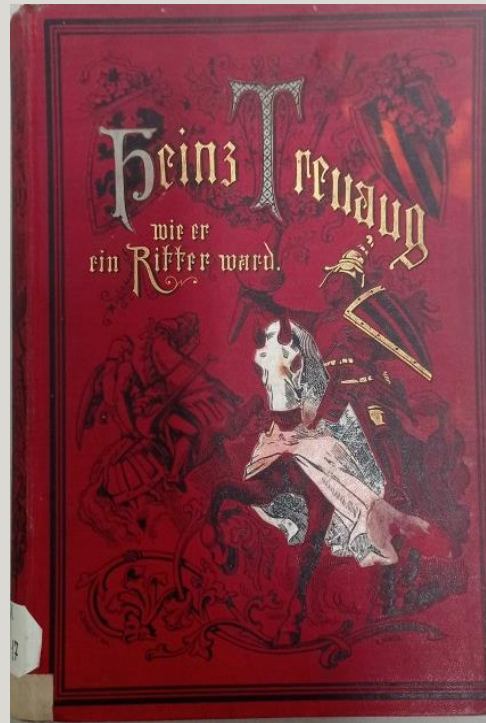
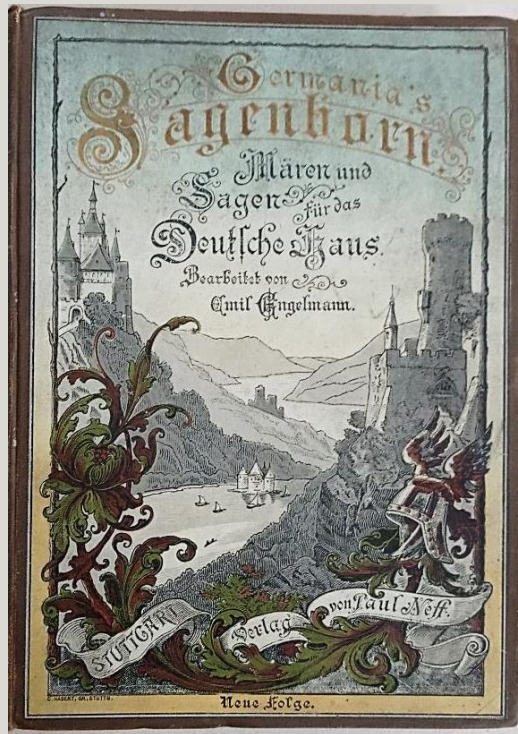
Schumacher T. Schulleben : eine geschichte für jung und alt zum lachen und weinen / Tony Schumacher. – Zweite Auflage. – Stuttgart : Verlag Levy & Müller, [1902]. – 158 p.

Schumacher T. Reserl am Hofe : eine geschichte für kinder von acht bis fünfzehn jahren / Tony Schumacher. – Vierte Auflage. – Stuttgart : Verlag Levy & Müller, 1904. – 217 p.

Schumacher T. Rigikinder und andere Geschichten : erzählungen für die Jugend / Tony Schumacher ; mit Illustrationen von Karl Schmauk. – Stuttgart : Verlag Levy & Müller, 1909. – 186 p. : il.

ВИДАННЯ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА

Історична та пригодницька література для підлітків представлена творами таких відомих німецьких письменників як: **Анна Хелмс**, **Фрідріх Йоахім Паєкен** (1855 – 1920), німецький бізнесмен і письменник, який писав пригодницькі романи для молоді, **Еміль Енгельманн** (нім. Emil Engelmann, 1837 – 1900), німецький поет, прозаїк і дослідник народної німецької поезії, фольклорист.

- Engelmann E.** Germania's Sagenborn. Mären und sagen für das deutsche Haus / E. Engelmann. – Stuttgart : Verlag von Paul Neff, 1890. – 388 p. : il.
- Helms A.E.** Heinz Treuung : wie er ein Ritter ward, und wie er den Freimut geschwungen hat / A. Helms. – Fünfte Auflage. – Leipzig : Ferdinand Hirt & Sohn, 1904. – 253 p. : il.
- Pajeken F. J.** Bob der Fallensteller : eine Erzählung aus dem Westen Nordamerikas : für die Reifere Jugend / Friedrich J. Pajeken. – Sechste Auflage. – Leipzig : Ferdinand Hirt & Sohn, 1907. – 175 p.

ВИДАННЯ ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА

Серія видань для підлітків «*Neuer Deutscher Jugendfreund*» («Новий друг німецької молоді»), заснував і видавав німецький молодіжний та популярний письменник Александр Фрідріх Франц Гофман.

Гофман Олександр Фрідріх Франц (нім. Alexander-Friedrich-Franz Hoffmann, 1814 – 1882).

Видання було колективним твором, призначеним для молоді. Щорічник містив описи краєзнавчих та етнографічних досліджень, біографії виданих діячів, оповідання, легенди, казки, вірші, головоломки, ігри та багато іншого.

«Німецький друг дитинства або Новий друг німецької молоді» (до 1863).

«Новий німецький друг дитинства Франца Гофмана» (1864 - 1909).

«Новий німецький друг дитинства» (1910 – 1944).

Hoffmann F. Neuer Deutscher Jugendfreund : für Unterhaltung und Veredelung der Jugend / F. Hoffmann. – Leipzig : Verlag von Schmidt et Spring, 1846-1944.

Band 61. – a/s. – IV, 572 p. : il.

Band 65. – a/s. – IV, 572 p. : il.

Band 66. – 1846. – 572 p. : il.

СЕРІЙНІ ВИДАННЯ

Варто зазначити, що Марія Леціус замовляла лише книги популярних на той час книжкових серій. В книжковому зібранні зібрані відомі на той час книжкові серії для дорослих та дітей, зокрема:

«Collection of british authors»;

«Calwer Familienbibliothek»;

«Cotta'sche Bibliothek der Weltliteratur»;

«Deutsche Hand- und ausbibliothek». (Die Collection Spemann);

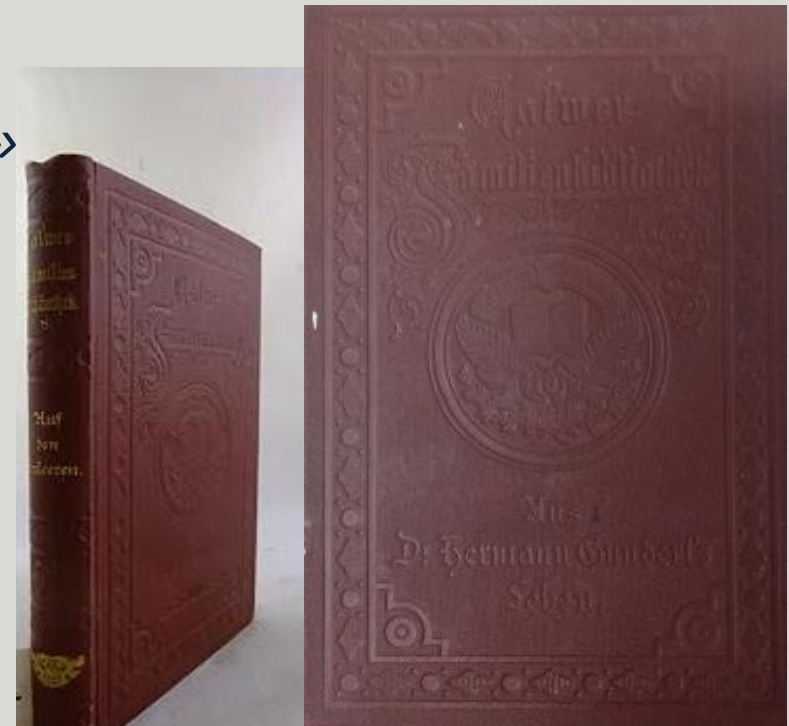
«Bibliotheque Rose illustree»;

«Inter folia fructus» - (Гра слів: серед листя плоди). Видавництво Ф.Г. Беренштама, що друкувало твори художньої літератури для дітей та юнацтва та ін.

Серія «*CALWER FAMILIENBIBLIOTHEK*»

«Сімейна бібліотека Кальверів» – це серія книжок із численними біографіями в галузі повчання та християнської народної освіти, яка видається з 1886 року клубною книгарнею Calwer Verlagsverein у Кальві та Штутгарті. Загалом серія налічує 72 томи. Передостанній том серії вийшов у 1909 році, останній – у 1924 році.

Christianens Denkmal : ein Stück Familienchronik aus dem ersten Drittel unseres Jahrhunderts. – Calw ; Stuttgart : Verlag der Vereinsbuchhandlung, 1894. – 304 p. – (Calwer Familienbibliothek ; 33. Band).

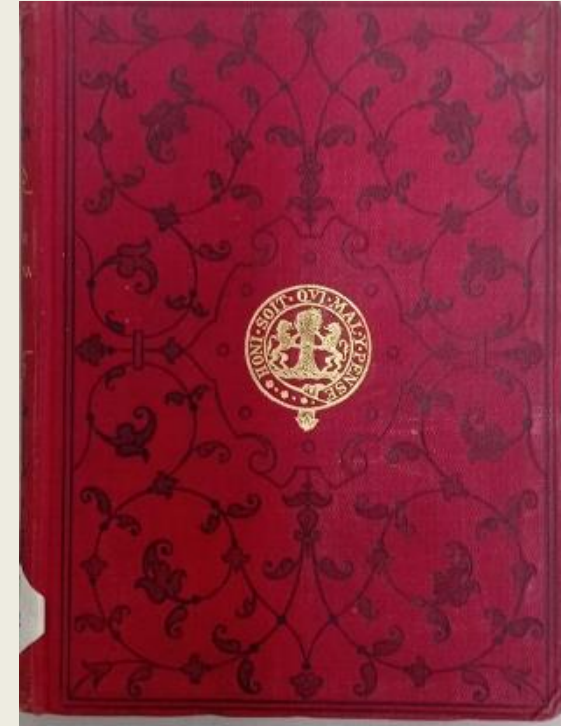

Серія «*COLLECTION OF BRITISH AUTHORS*»

Компанію Бернхарда Таухніца було засновано в Лейпцигу, німецькому центрі літератури та книговидавання в 1837 році. Таухніц – це ім'я родини німецьких друкарів і видавців. Вони видавали англomовну літературу для розповсюдження на європейському континенті.

Бернхард Таухніц був одним із найвідоміших міжнародних видавців 19-го та першої половини 20-го століть. Серія «*Британських авторів*» Таухніца дебютувала в 1842 році романом Едварда Булвер-Літтона «Пелхем».

В книжковій колекції Марії Леціус зібрано близько 40 видань даної серії. Це твори Ч. Діккенса, В. Скотта, Е. Тrolла, Е. Булвер-Літтона та ін.

Lytton-Bulwer E. Caxtoniana : a Series of Essays on Life, Literature, and Manners : in two volumes / E. Bulwer-Lytton. – Leipzig : Bernhard Tauchnitz, 1864.

Vol. I. – 334 p. – (Collection of british authors ; Vol. 692).

Vol. II. – 319 p. – (Collection of british authors ; Vol. 693).

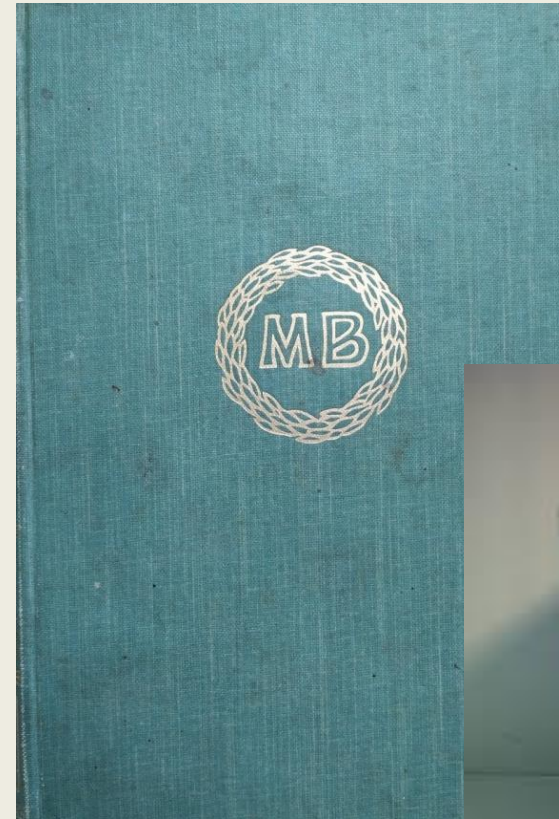
Книжкове зібрання М. Леціус

Серія «MEMOIREN BIBLIOTHEK»

«*Бібліотека мемуарів*» або повна назва «Бібліотека цінних мемуарів: життєві документи видатних людей усіх часів і народів» – німецькомовна книжкова серія з вибраними спогадами, щоденниками та іншими життєвими свідченнями. Деякі томи серії є антологіями.

Дане видання «Історія мого життя» *Хелен Келлер* (1880 – 1968) – сліпоглуха американська письменниця, громадський діяч, борець за права жінок. Втративши зір і слух у ранньому віці, Гелен Келлер стала першою у світі сліпоглухою людиною, яка здобула вищу освіту. Вона була надзвичайно освіченою жінкою: читала п'ятьма мовами на шрифті Брайля, знала напам'ять і цитувала уривки з Шекспіра, Біблії та багатьох інших творів.

Твір-автобіографія «Історія мого життя», приніс їй величезну популярність та визнання. Книга «Історія мого життя» була перекладена 50 мовами й лягла в основу фільму «Та, що створила чудо».

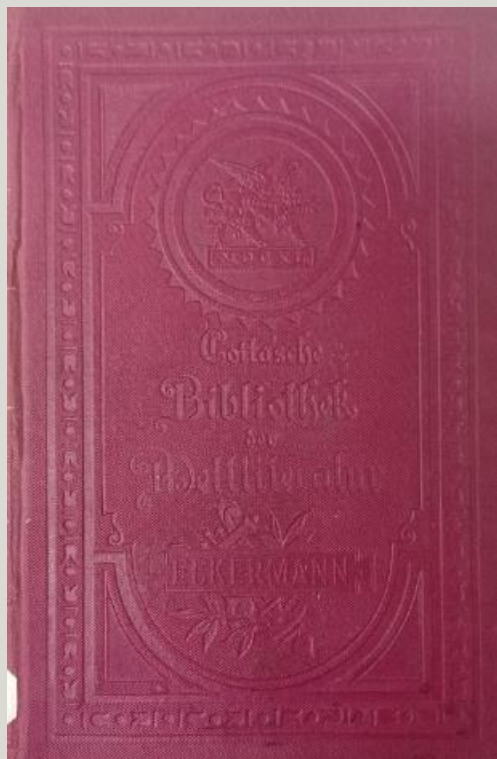

Keller H. Die Geschichte meines Lebens / Helen Keller ; mit einem Vorwort Felix Holländer. – Neunundzwanzigste Auflage. – Stuttgart : Verlag Robert Lutz, 1907. – 347 p. : портр. – (Memoiren-Bibliothek ; II. Serie Band 6).

Серія «COTTA'SCHE BIBLIOTHEK DER WELTLITERATUR»

Найстарша німецька книговидавнича фірма Йогана Фрідріха Котта «Cotta'sche Bibliothek der Weltliteratur» («Бібліотека світової літератури Котти»), заснована 1859 року в м. Тюбінгені.

Котта - це назва сім'ї німецьких видавців, пов'язаних з історією німецької літератури.

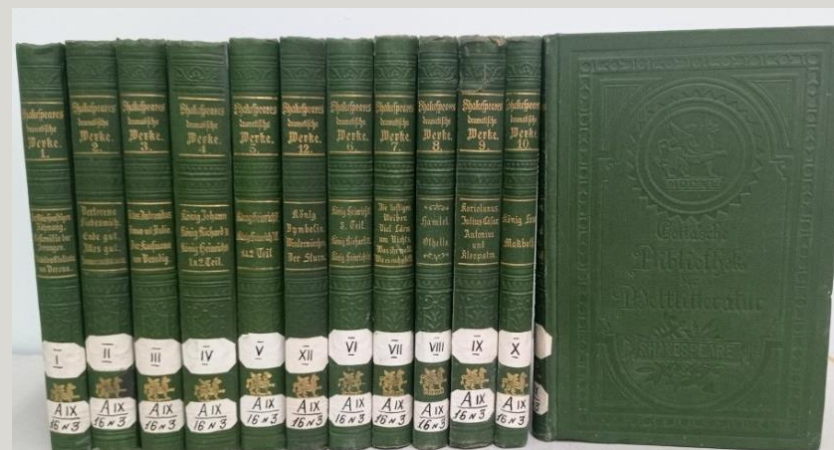

Грифон,
знак видавництва з
1839 року
зображений на
обкладинці

Йоганн Фрідріх Котта (1764 – 1832) – німецький видавець, політик. Під його керівництвом Cotta'sche Verlagsbuchhandlung стало найпопулярнішим літературним виданням того часу.

Ця серія в особовому зібранні представлена творами Вільяма Шекспіра (12 т.), Педро Кальдерона, Йоганна Еккермана, Платона та ін.

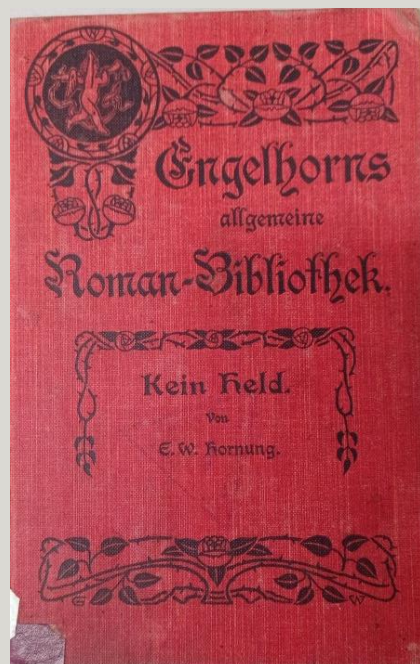
Eckermann J. P. Gespräche mit Goethe in den letzten Jahren seines Leben : in drei Bänden / Johann Peter Eckermann ; mit eitleitender Abhandlung und Anmerkungen von Otto Roquette. – Stuttgart : J.G. Cotta'sche Buchhandlung , 1868. – Т. 1. – 254 p. – (Cotta'sche Bibliothek der Weltliteratur).

Серія «*ENGELHORNS ALLGEMEINE ROMAN- BIBLIOTHEK*»

«*Engelhorn's allgemeine
Roman-Bibliothek*» («Загальна
бібліотека романів
Енгельгорна»).

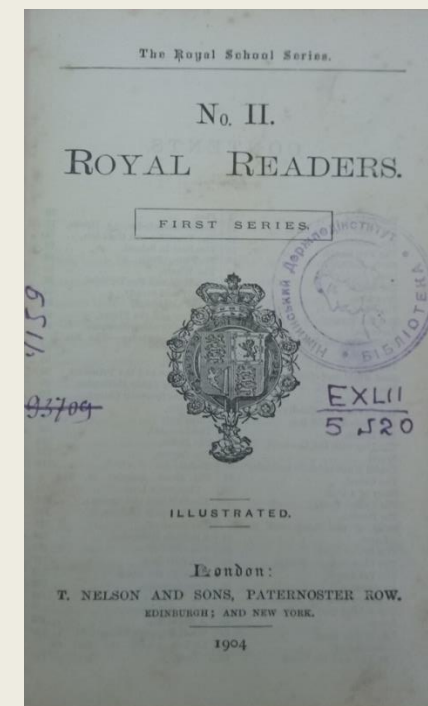
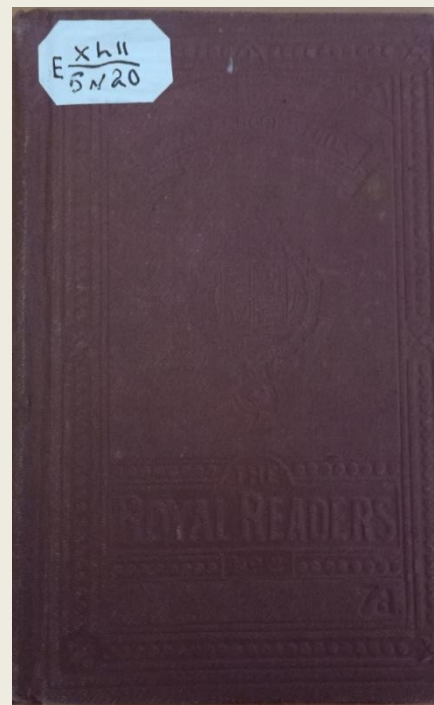
Видавництво друкувало книги
найпопулярніших німецьких
авторів XIX ст. за розумною
ціною. Серія мала червону
обкладинку, яка стала фірмовим
знаком. Книжкова серія була
комерційно успішною і зробила
компанію широко відомою.

Hornung E. W. Kein Held / E. W. Hornung ; autorisierte Übersetzung aus dem Englischen von Gertrud Hengstenberg. – Stuttgart : Verlag von J. Engelborn, 1906. – 160 p. – (Engelhorn's allgemeine Roman Bibliothek : eine Auswahl der besten und modernen Romane aller Völker ; 22. Jahrgang. Band 12).

Серія «*THE ROYAL SCHOOL SERIES*»

«*Королівська шкільна серія*», видавалась у Великій Британії. Серія складається з восьми книжок, розташованих по порядку: «The Infant Reader», «The Royal School Primer» і шість номерів «The Royal Readers». Разом вони охоплювали предмети читання та орфографії від початку навчання в школі до остаточної атестації.

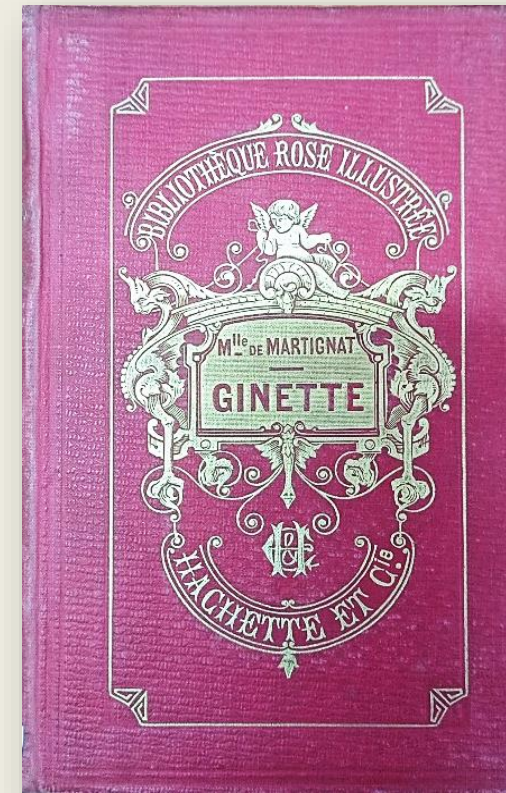
The Royal Readers. No. II. First Series. – London : T. Nelson and Sons, 1904. – 142 p. : il. – (The Royal School Series).

Серія «*BIBLIOTHEQUE ROSE ILLUSTREE*»

XIX століття – це епоха великої літератури, коли творили такі майстри, як Дж. Байрон, Ч. Діккенс в Англії, І. Гете, Ф. Шиллер, Г. Гейне в Німеччині. Видатні твори світової літератури призначалися не тільки дорослим, але й дітям.

«*Рожева бібліотека*» – французька колекція дитячих книжок, створена в 1856 р. Луї Ашеном, призначалась для дітей віком від 6 до 12 років. З 1856 по 1958 рік видано 460 романів, написаних 174 авторами. Томи були в м'якій палітурці з рожевою обкладинкою. Від початку до 1930-х р. палітурку виготовляли з червоного перкаліну, а потім з простого друкованого картону. На першій обкладинці є позолочене залізо із згадкою збірки, назви та іноді автора, а також видавця, назва якого змінюється відповідно до еволюції назви компанії. Краї видань позолочені до 1919 року, потім лише позолочений край голови. Кількість сторінок коливається від 157 до 472.

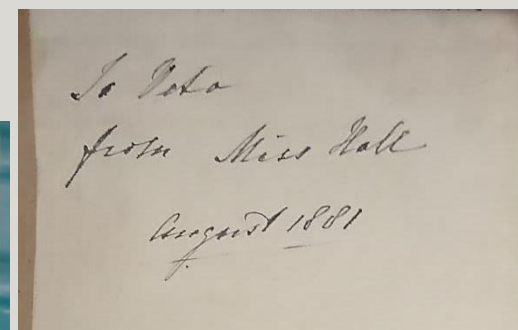
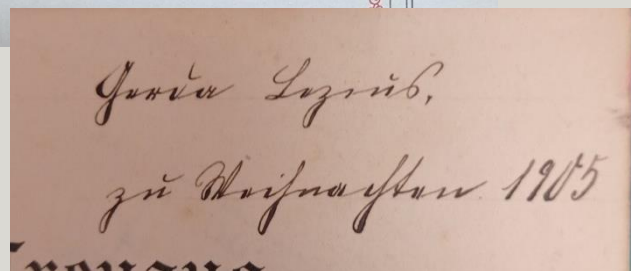
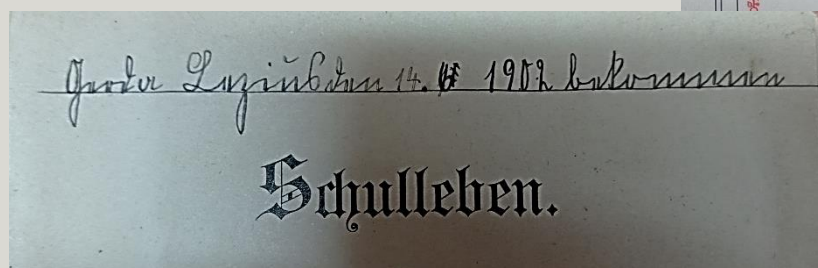
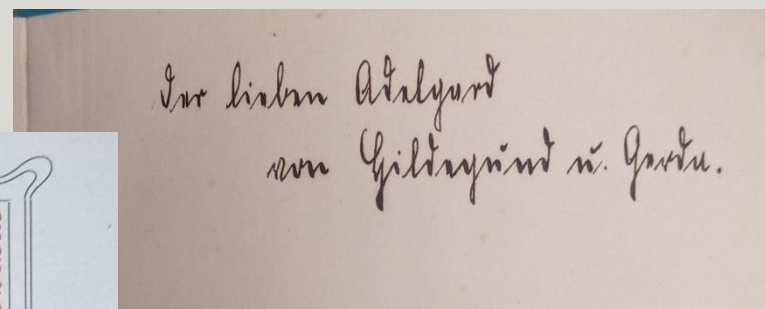
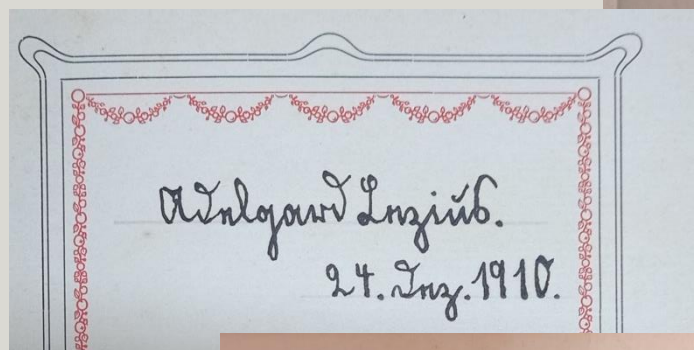
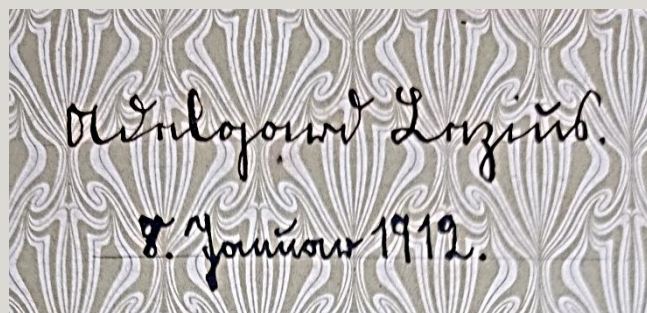
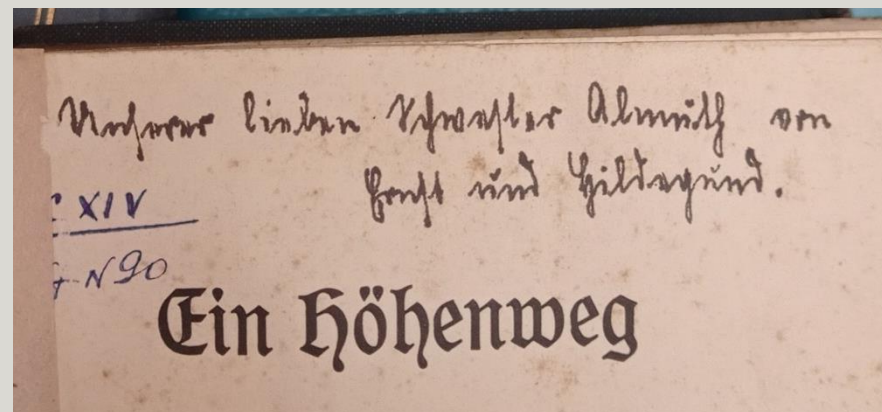
Колекція досягла свого піку між 1955 і 1987 роками. Після кризи продажів у 1990-х роках «Рожева бібліотека» повернулася до успіху з 2000-х років. У 2006 році збірка відзначила своє 150-річчя і виходить до нині.

Martignat (Mlle de). *Ginette* / Mlle de Martignat ; ouvrage illustre de 50 vignettes dessinees par Tofani. - Deuxieme edition. – Paris : Librairie Hachette et C-ie, 1888. – 322, [2], 16 p. : il. – (Bibliothèque Rose Illustree).

ПРОВЕНІЄНЦІЇ НА КНИГАХ З КОЛЕКЦІЇ МАРІЇ ЛЕЦІУС

Виявлені провенієнції на книгах приватного зібрання Марії Леціус дають можливість дослідити шляхи надходження видань до книжкової колекції. На деяких виданнях в книжковому зібранні присутні печатки, штампи, наліпки, дарчі та власницькі написи. Дарчі написи здебільшого належать родичам та знайомим сім'ї Леціусів та власницькі написи дітей Марії Петрівни.

Hausig F. Pomponia oder das Evangelium am Hofe des Kaisers : eine Erzählung aus der ersten christlichen Zeit / F. Hausig. – Zweite Auflage. – Anklam : Buchhandlung des Bugenhagenstifts, 1886. – 238 p.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, синього кольору, з фігурними елементами, розміри 20 x 43 мм, текст "A. SCHMIDT ANKLAM VERLAG" [Видавництво А. Шмідта, Анклам].

Björnson B. Mutters Hände. Eisenbahn und Kirchhof : zwei Erzählungen / B. Björnson. – München : Albert Langen, [a/s]. – 107 p. – (Langens Mark-Bücher. Eine Sammlung moderner Literatur ; Bd. 14).

Шрифтовий літографований книжковий знак, наліпка, прямокутна, текст у лінійній рамці, тло помаранчевого кольору, текст і рамка чорного кольору, розміри 24 x 32 мм, текст "JEDES BUCH liefert die HOFBUCHHANDLUNG HEINRICH STAADT WIESBADEN 5 Bahnhofstrasse 6." [Доставка книг придворною книгарнею Генріха Штадта, Вісбаден, Банхофштрассе, 6.].

Wetherell E. Queechy : in two volumes / Elizabeth Wetherell. – Leipzig : Bernhard Tauchnitz, 1854. – Vol. I. – 420 p. – (Collection of british authors ; Vol. CCCXII).

Шрифтовий літографований книжковий знак, наліпка, прямокутна зі зрізаними кутами, текст у лінійній рамці, тло чорного кольору, текст та зображення рожевого кольору, розміри 23 x 35 мм, із зображенням глобуса та книг, текст "GEORG WEISS UNIVERSITÄTS - BUCHHANDLUNG HEIDELBERG" [Книгарня університету Георга Вайса, Гейдельберг].

Geibel F. E.A. Gedichte von Emanuel Geibel / F. E.A. Geibel. – Dreiundachtzigste Auflage. – Stuttgart : Verlag der J.G. Cotta'schen Buchhandlung, 1877. – Erste Periode. – XIV, 328 p.

Шрифтовий гравійований книжковий знак, наліпка, прямокутна, текст у орнаментальній рамці, розміри 18 x 40 мм, текст "Georg Weiss Universitäts-Buchhandlung Heidelberg." [Книгарня університету Георга Вайса Гейдельберг].

Luther M. Hand- und Spruchbuch zum kleinen Katechismus Dr. Martin Luthers : im Anschluss an die von dem Verfasser bearbeiteten Katechesen zum Gebrauch der Schüler / M. Luther ; hrsg. J. Kolbe. – Vierte Auflage. – Breslau : Druck und Verlag von Carl Dülfer, 1900. – 89 p.

Шрифтовий друкований книжковий знак, наліпка, прямокутна зі зрізаними кутами, текст у лінійній рамці, тло синього кольору, текст білими літерами, розміри 10 x 20 мм, текст "BRUNCKEN & C° BUCHHANDLUNG GREIFSWALD" [Книгарня Брункена і Комп. Грайфсвальд].

Ovidius N. P. P. Ovidi Nasonis Fastorum libri sex : für die Schule erklärt von Hermann Peter / P. Ovidius Naso ; erklärt H. Peter. – Leipzig ; Berlin : Druck und Verlag von B.G. Teubner, 1907. – Erste Abteilung : text und commentar. – XII, 296 p. – (Griechische und lateinische Klassiker : Schulausgaben mit Anmerkungen).

Шрифтовий книжковий знак, конгревне тиснення, наліпка, прямокутна із заокругленими краями, текст у лінійній рамці, тло синього кольору, текст та рамка білого кольору, розміри 8 x 26 мм, текст "Alfred Lorentz Antiquariat-Sortiment. Leipzig, Kurprinzstr. 10" [Альфред Лоренц асортимент антикваріату у Лейпцігу, Курпрінц вул. 10].

Mendelssohn-Bartholdy J. L. F. Briefe aus den Jahren 1830 bis 1847 von Felix Mendelssohn Bartholdy / J. L.F. Mendelssohn-Bartholdy ; comp.: P. Mendelssohn-Bartholdy, C. Mendelssohn-Bartholdy. – Billige Ausgabe. Vierte Auflage in einem Bande. – Leipzig : Hermann Mendelssohn, 1878. – 269, 337 p.

Шрифтовий друкований книжковий знак, наліпка, прямокутна, текст у лінійній рамці, розміри 7 x 18 мм, текст "BUCHBINDEREI GROEBE & BARTHEL LEIPZIG" [Палітурники Гробе та Бартель, Лейпціг].

Віртуальну виставку підготували
працівники сектору фондкових колекцій та
рідкісної книги.

2024 р.